

OLIY TA’LIM O‘QITUVCHILARINING RAQAMLI KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI

Yusupova Gulara Ataxanovna

Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti dotsenti

Sapayeva Zeyvar Jamolatdinovna

Urganch davlat universiteti tayanch doktoranti

Email: zevarjonsapayeva@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17450588>

Annotatsiya: *Ushbu tezisda oliy ta’lim o‘qituvchilarining raqamli kompetensiyasini rivojlantirishning dolzarbligi, mavjud muammolar va ularning yechim yo‘llari tahlil qilingan. Tadqiqotda DigCompEdu modeli asosida raqamli kompetensiya tarkibi, sun‘iy intellekt texnologiyalarining ta’limdagi o‘rni hamda O‘zbekiston tajribasida amalga oshirilayotgan raqamlashtirish jarayonlari yoritilgan. Muallif o‘qituvchilarni qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish, raqamli mentorlikni joriy etish va sun‘iy intellekt vositalaridan mas’uliyatli foydalanish bo‘yicha takliflar ilgari surgan.*

Tayanch so‘zlar: *raqamli kompetensiya, oliy ta’lim, o‘qituvchi, sun‘iy intellekt, DigCompEdu, raqamli ta’lim, raqamli pedagogika, ta’lim texnologiyalari.*

Kirish. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalariga, xususan, ta’lim tizimiga ham tubdan ta’sir ko‘rsatmoqda. XXI asrda o‘qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki raqamli muhitda ta’lim jarayonini tashkil etuvchi, boshqaruvchi va tahlil qiluvchi shaxs sifatida faoliyat yuritmoqda. Shu sababli oliy ta’lim o‘qituvchisining raqamli kompetensiyasi zamonaviy ta’lim sifatining muhim ko‘rsatkichlaridan biri sanaladi. Raqamli kompetensiya deganda o‘qituvchining o‘z kasbiy faoliyatida raqamli texnologiyalarni maqsadga muvofiq, ijodkorona va xavfsiz tarzda qo‘llash, o‘quv jarayonini raqamli muhitda samarali tashkil etish, o‘quvchilarning raqamli savodxonligini shakllantirish qobiliyati tushuniladi.

O‘zbekiston Respublikasida “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi, “Raqamli ta’lim” dasturi hamda oliy ta’lim tizimini raqamlashtirishga oid qarorlar ushbu yo‘nalishning ustuvorligini belgilab bergan. Hozirda mamlakatimizda ta’limni raqamlashtirish bo‘yicha qator ishlar amalga oshirilayotgan bo‘lsa-da, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirishda muammolar hali ham mavjud. Bu muammolar asosan texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, pedagoglarning raqamli vositalardan foydalanish bo‘yicha metodik tayyorgarligining sustligi, psixologik qarshilik, vaqt yetishmasligi va malaka oshirish tizimining zamonaviy talabga mos emasligi bilan izohlanadi.

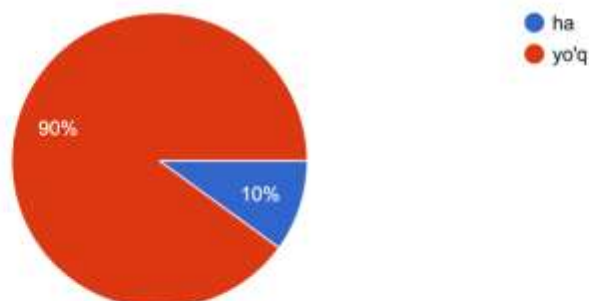
“RAQAMLASHTIRISH DAVRIDA O‘ZBEK TILINI DAVLAT TILI VA XORIJIY TIL SIFATIDA O‘QITISH MASALALARI: MAHALLIY VA XORIJIY TAJRIBA”

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY- AMALIY KONFERENSIYA

Sun'iy intellektdan ta'limda foydalanish bo'yicha rasmiy trening olganmisiz?

30 responses

Ko‘plab oliy ta‘lim muassasalarida internet tezligi pastligi, texnik vositalar cheklanganligi sababli o‘qituvchilar onlayn resurslardan to‘liq foydalana olmaydi. Ba‘zi hollarda raqamli texnologiyalar faqat tashqi ko‘rinishda joriy etiladi, ammo ularning didaktik imkoniyatlari to‘liq ochilmaydi. Bundan tashqari, yoshi katta o‘qituvchilar orasida texnologiyadan foydalanishga nisbatan ishonchsizlik, “xato qilishdan qo‘rquv” holatlari uchraydi. Bu esa raqamli transformatsiyani sekinlashtiradi.

Raqamli kompetensiyani rivojlantirishda Yevropa Ittifoqining “DigCompEdu” modeli alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu model o‘qituvchining raqamli faoliyatini olti asosiy yo‘nalishda baholaydi: professional muloqot va hamkorlik, raqamli resurslardan foydalanish, o‘quv jarayonini raqamli muhitda tashkil etish, o‘quvchilarni raqamli kompetensiyaga o‘rgatish, raqamli baholash, shuningdek, o‘qituvchining o‘zini-o‘zi raqamli rivojlantirishi. Mazkur yo‘nalishlar har bir o‘qituvchi uchun yo‘l xaritasi vazifasini bajaradi va o‘z kompetensiyasini tizimli baholashga yordam beradi.

Bugungi kunda raqamli kompetensiyani oshirishda sun‘iy intellekt texnologiyalarining o‘rni tobora ortib bormoqda. ChatGPT, Gemini, Copilot, Grammarly kabi platformalar o‘qituvchilarga dars mazmunini yaratish, savol-topshiriqlar ishlab chiqish, talabalar ishini tahlil qilish va baholash jarayonini soddalashtirish imkonini bermoqda. Biroq bu jarayonda AI vositalaridan mas‘uliyatli foydalanish, plagiatga yo‘l qo‘ymaslik va axloqiy tamoyillarga rioya etish muhim hisoblanadi. Raqamli kompetensiyani rivojlantirishda turli xil kurslar (Coursera, EdX, Udemy), hamkorlikda o‘rganish, raqamli portfel yaratish kabi yondashuvlar samarali natija bermoqda. Bu metodlar o‘qituvchilarning o‘quv jarayoniga ijodkorlik

bilan yondashishiga, o‘z tajribasini raqamli formatda hujjatlashtirishiga va o‘zini doimiy rivojlantirishiga yordam beradi.

O‘zbekiston oliy ta‘lim tizimida ham bu borada ijobiy o‘zgarishlar mavjud. Ko‘plab universitetlarda “Raqamli universitet” loyihasi doirasida elektron ta‘lim platformalari joriy etildi, o‘qituvchilar uchun tizimlar yaratildi, sun‘iy intellekt yordamida o‘qitish bo‘yicha pilot dasturlar ishga tushirildi. Ba‘zi pedagogik universitetlarda esa “Raqamli pedagogika” fanining kiritilishi o‘qituvchilarni zamonaviy raqamli muhitda ishlashga tayyorlamoqda. Biroq bu jarayonni yanada samarali amalga oshirish uchun tizimli yondashuv zarur. Avvalo, o‘qituvchilarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini tubdan isloh qilish lozim. Bu kurslarda nazariy ma‘lumotlardan ko‘ra amaliy ko‘nikmalarga, real vaziyatlarda texnologiyalarni qo‘llashga ko‘proq e‘tibor berilishi kerak. Raqamli mentorlik tizimini joriy etish orqali ilg‘or o‘qituvchilar o‘z tajribalarini boshqalar bilan bo‘lishishlari mumkin. Shuningdek, o‘qituvchilarning o‘zini-o‘zi rivojlantirishini rag‘batlantiruvchi grantlar, raqamli loyihalar tanlovlari va mukofot tizimlarini yo‘lga qo‘yish maqsadga muvofiq bo‘ladi. Raqamli kompetensiyani rivojlantirish shunchaki texnik ko‘nikmalar majmui emas, balki yangi pedagogik madaniyatni shakllantirish jarayonidir. O‘qituvchi texnologiyani o‘zlashtirishi bilan birga, undan o‘quvchilar tafakkurini rivojlantirish, ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni shakllantirish vositasi sifatida foydalana olishi kerak. Shu bilan birga, raqamli kompetensiyaning psixologik va etik jihatlari ham e‘tibordan chetda qolmasligi lozim. O‘qituvchilarda raqamli stressni kamaytirish, texnologiyaga nisbatan ijobiy motivatsiyani shakllantirish ham raqamli transformatsiyaning ajralmas qismidir.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, oliy ta‘lim o‘qituvchilarining raqamli kompetensiyasini rivojlantirish O‘zbekiston ta‘lim tizimini xalqaro darajaga olib chiqish, o‘qituvchining kasbiy samaradorligini oshirish va raqamli iqtisodiyotga mos kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Bu yo‘nalishda raqamli infratuzilmani mustahkamlash, o‘qituvchilarning amaliy tayyorgarligini kuchaytirish, sun‘iy intellektidan mas‘uliyatli foydalanishni yo‘lga qo‘yish hamda raqamli madaniyatni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. European Commission. (2017). European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu). Publications Office of the European Union, Luxembourg.
2. UNESCO. (2022). ICT Competency Framework for Teachers (Version 3). Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori. (2023-yil 28-iyul). “Raqamli ta‘limni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–3839-son qaror.

**“RAQAMLASHTIRISH DAVRIDA O‘ZBEK TILINI DAVLAT
TILI VA XORIJIY TIL SIFATIDA O‘QITISH MASALALARI:
MAHALLIY VA XORIJIY TAJRIBA”**

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY- AMALIY KONFERENSIYA

4. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054.
5. Anderson, T., & Dron, J. (2020). *Teaching in the Digital Age: Learning Theories and Emerging Technologies*. Athabasca University Press.
6. Sapayeva, Z. J. (2025). Oliy ta’limda sun’iy intellekt asosida raqamli kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi. *Urganch davlat universiteti ilmiy jurnali*, 2(1), 45–52.
7. Ferrari, A. (2013). *DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe*. European Commission Joint Research Centre.
8. Selwyn, N. (2016). *Education and Technology: Key Issues and Debates*. Bloomsbury Publishing.
9. Hamdan, K., & Al-Bashir, A. (2021). Digital Competence of University Teachers: Challenges and Solutions in Post-pandemic Education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 16(19), 180–195.
10. O‘zbekiston Respublikasi “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. (2020-yil 5-oktabr). O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–6079-son farmoni.